

UiT

THE ARCTIC
UNIVERSITY
OF NORWAY

Norges arktiske universitet, UiT

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Institutt for historie og religionsvitenskap (IHR)

1.Kor. 13 – Paulus’ forkynnelse om kjærligheten

Kjærligheten som grunnlag for den kristne eksistens

Henriette Steen

REL-3901 Masteroppgave i religionsvitenskap, studieretning teologi.

Våren 2014

Innhold

Innledning.....	4
2 Oppgavens problemstilling	5
3 Teoretisk grunnlag	6
4 Historisk kontekst	11
4.1 Apostelen Paulus og hans forfatterskap	11
4.2 Byen Korint og dens historie.....	12
4.3 De sosiale forholdene i Korint	13
5 Tekstanalyse.....	15
5.1 Oppbygging av 1. Korinterbrev	16
5.2 Oppbygging av perikopen	17
5.3 Nærkontekst	17
6 Oversettelse og detaljsegese	19
7 Paulus' teologi.....	35
7.1 Kjærligheten	37
7.2 Det eskatologiske perspektiv.....	39
8 Oppsummering	40
8.1 Hva betyr budskapet i 1. Korinterbrev for oss i dag?.....	40
Avslutning	41
Litteraturliste	43

Innledning

1.Korinterbrev er ett av mange brev som apostelen Paulus skriver til ulike menigheter. Noen av disse har han selv etablert, mens noen er etablert av hans tilhengere. I likhet med andre av hans brev, er 1.Korinterbrev en rettesnor, en veiledning til hvordan menighetens medlemmer skal leve sammen som gode kristne. Paulus fokuserer på å gi dem rettledning og lærdom om kristen tro og kristen levemåte. Paulus var vel klar over hva som var hans formål med brevskrivningen, og hva han gjorde da han skrev brevet til menigheten i Korint. I fire tilfeller refererer han til hvorfor han skriver til dem. Ved tre tilfeller nevner han dette i brevet: i 4:4: ”Jeg skriver ikke dette for å gjøre dere skamfulle, men for å vise dere til rette som mine elskede barn”. I 5: 11 vender han oppmerksomheten mot en spesiell situasjon: ”Det jeg mente med det jeg skrev, var at dere ikke skal omgås en som kalles bror, og som likevel lever i hor eller er grådig, eller som er en avgudsdyrker, spotter, drukkenbolt eller ransmann. Slike skal dere heller ikke spise sammen med”. Det kommer tydelig frem at Paulus’ hensikt med å skrive dette brevet, er å være formanende. Han advarer menigheten mot å leve i utråd med kristen livsførsel. Han forteller dem klart hva de skal og hva de ikke skal gjøre. I 9: 15 skriver han: ”Men jeg har ikke gjort bruk av noe av dette. Jeg skriver heller ikke nå for å gjøre krav på det. Heller ville jeg dø – ingen skal ta fra meg dette som jeg er så stolt av.” I 14: 37 skriver han: ”Hvis noen mener seg å være profet eller ha nådegaver, så skal han vite at det jeg skriver, er et Herrens bud”.

Victor P. Furnish mener at den vanlige oppfattelsen av 1. Korinterbrev, er at dette i hovedsak handler om etikk, og at brevets teologi derfor ikke trenger noen videre drøfting. Furnish argumenterer også for at 1. Korinterbrev er et bedre utgangspunkt for å ta det han kaller ”apostelens teologiske puls”, enn de ”mer teologiske” brevene som Romerbrevet og Galaterbrevet. Årsaken mener han ligger i det faktum at 1. Korinterbrev ble skrevet under en mer kritisk tid av Paulus’ misjonsarbeid (Furnish 1999: xiv).

Mitt hovedfokus i denne oppgaven vil være på 1. Kor. 13 1-13, som i Bibelen 2011 har fått overskriften *Kjærlighetens vei*, og er satt opp i poetisk form. I form og stil skiller dette kapitlet seg ut fra resten av brevet, da det kan sies å ha poetisk klang over seg. Også språkmessig skiller det seg ut fra øvrige kapitlene. Paulus endrer stil og tone, og forklarer poetisk i kapittel 13 hva som er menneskenes høyeste mål, kjærligheten.

Bakgrunnen til at Paulus skriver til korintermenigheten er for å lede dem på rett vei. Det er en menighet han selv har etablert, men det har oppstått splittelse og strid innad i menigheten. Paulus befinner seg i Efesos når han skriver dette brevet. Han har fått høre at menigheten trekker i ulike retninger. De sosiale forholdene i Korint er svært differensierte, og det finnes flere lederskikkelser, som har fått egne tilhengere (1: 10-12). I 1. Korinterbrev tar Paulus opp flere saker, og han formaner dem til å leve sammen som kristne, og han ønsker å skape fred og enighet i menigheten. Det kommer frem i brevet at noen i menigheten har ulike nådegaver, men de brukes ikke på riktig måte. Om de klarer å holde sammen og leve som kristne, har de noe enda bedre i vente. Dette forteller Paulus om i 1.Kor 13, der han redegjør for hva som vil stå igjen helt til slutt, etter at tungetale, profeti og kunnskap er blitt borte. Det er Paulus sin teologi som kommer til syne i 1. Kor 13, i det han formidler troen, håpet og kjærligheten til en splittet menighet.

Utgangspunkt for oppgaven er 1. Korinterbrev, med et særskilt fokus på kapittel 13. Dette er en tekst som brukes mye i kirken. Min egen interesse for dette kapitlet ligger i selve teksten, og det budskapet Paulus formidler med det han skriver her, til menigheten i Korint.

2 Oppgavens problemstilling

Med denne oppgaven er det Paulus sin teologi i 1. Korinterbrev jeg ønsker å belyse, og at hans hensikt med brevet er å skape enhet og fellesskap i en splittet

menighet. Han viser menigheten at dette fellesskapet finnes hos Kristus. Veien de må følge for å komme dit, forklarer han for dem i 1. Kor. 13.

1.Korinterbrev som helhet fremkaller noen spørsmål jeg ønsker å finne svar på. Hva ligger bak Paulus' utsagn om at han skal vise en vei som overgår alt annet? Hva er kjærligheten, som er større enn alt? Og finnes det en tydelig teologi i 1. Korinterbrev, eller handler det bare om etikk og religiøs praksis?

3 Teoretisk grunnlag

1.Kor. 13 er en av de mest kjente tekstene fra Det nye testamentet. For å forstå teksten, må den eksegeres, og tolkes innenfor i dens egen kontekst. Jeg leser teksten som en del av hele brevet, for å kunne sette den inn i en helhet. De sosiale forholdene på Paulus tid, anser jeg som svært viktige. Striden og splittelsen som har oppstått i Korintermenigheten, er sannsynligvis et resultat av de sosiale forholdene, og de ulike kulturene som finnes i Korint.

I denne oppgaven vil jeg gi en eksegetisk fremstilling av 1. Kor.13. Deretter vil teksten bli tolket ut fra en sosiologisk analyse, og jeg anvender sosialhistoriske metoder og modeller for å belyse denne.

Innenfor bibelvitenskapelig forskning finnes det ulike tilnærminger til de nytestamentlige tekstene. Tidlig på 1970-tallet kom interessen for en mer sosiologisk tilnærming til studier av nytestamentlige tekster og den tidlige kristendommen. De kritiserte forskningen forut, for de mente denne hadde hatt en tendens til å fokusere for mye på tekstenes forfattere. Den nye sosiologiske tilnærmingen betraktet de antikke tekstene som vitnesbyrd om en dynamisk og sosial utveksling mellom mennesker som levde i spesifikke samfunn i en bestemt tid og sted. Disse utvekslingene inneholdt teologiske refleksjoner, tanker og ideer som var en del av deres sosiale omgang med andre mennesker i sin tid. Menneskenes måter å tro på hadde betydning for hvordan de levde, og motsatt. (Garrett 1992: 89). Noe av den tidligere forskningen var basert på en historisk-kritisk tilnærming, som ble kritisert for dens manglende interesse for de sosiale dimensjonene i de tidlige kristne samfunnene. Wayne A. Meeks påpeker at for å forstå Paulus og de kirkene han etablerte, må vi først kartlegge

de sosiale og sosiologiske dimensjonene i de kristne samfunn (Meeks 2003: 1-2).

Tidlig på 70-tallet ble det dannet en arbeidsgruppe, sponset av The American Academy of Religion og Society of Biblical Literature. Hensikten var at denne gruppen, som ble ledet av Wayne A. Meeks og Leander E. Keck, skulle studere de sosiale forholdene i samfunnet under den tidlige kristendommen. Deres arbeid reflekterte mye av Peter L. Berger og Thomas Luckmanns teorier innenfor sosiologi og antropologi, om mennesket som opprettholder av det sosiale miljøet som utgjør strukturer og mønstre for menneskets liv og samspill (Garrett 1992: 90).

Forskere som har interessert seg for den sosiologiske tilnærmingen, har imidlertid gått ulike veier. Det gjelder spesielt ved spørsmål om hvilken rolle sosialvitenskapelige mål og metoder skulle få for forskningen. Ifølge Garrett har forskere ofte operert som om det eksisterte to ulike tilnærminger til studier av den tidlige kristendommens samfunn. Disse to har vært den sosialhistoriske tilnærmingen, og den sosiologiske, også kalt den sosialvitenskapelige tilnærming. Garrett beskriver forskjellen på disse ved at den første (sosialhistorisk tilnærming) unnlater å bruke sosiologiske metoder, og i stedet for retter oppmerksomheten mot mer tradisjonelle historiografiske spørsmål om den sosiale bakgrunnen og levemåter i de tidlige kristne samfunn. Den andre tilnærmingen (den sosialvitenskapelige) benytter seg av metoder som søker å utfylle en konvensjonell historisk og eksegetisk analyse av Bibelen og dens miljø. Dette gjør den ved hjelp av analyser og prosesser, ledet av perspektiver, metoder og studier som finnes innenfor den sosiale vitenskapen.

Garrett sier videre at det finnes relativt få forskere som hører hjemme innenfor noen av disse idealtypene. Dette forklarer hun ved at mange forskere mener at de studiene som gir best resultat, er tilnærminger som fortsetter å benytte seg av gamle metoder og spørsmål, i kombinasjon med nyere impulser innenfor sosialvitenskapelige modeller (Garrett 1992: 90).

Kritikken mot en sosiologisk tilnærming har gått ut på at kildemateriale er for tynt og for fragmentert, til å kunne gi et fullverdig og troverdig bilde av de sosiale forholdene, og at sosiologiske analyser derfor vil gi et feilaktig resultat.

Garrett trekker frem spesielt tre forskere innenfor sosialhistoriske studier, A.J. Malherbe, Robert M. Grant og Ronald F. Hock.

Malherbe (*Social Aspects of Early Christianity*, 1983) mener at det skriftlige kildematerialet, spesielt fra Det Nye testamentet, må undersøkes nøye, og at man må være varsomme overfor de sosiale dimensjonene. Forholdet mellom et gitt dokument og samfunnet det er assosiert med, kan ha vært svært komplekst, og man kan ikke alltid ta det for gitt at dokumentet er et produkt av dets samfunn. I stedet for, hevder han, må man begynne med å studere forfatteren bak teksten, og finne ut hva slags intensjon denne har hatt med å skrive teksten/dokumentet. Gjennom en slik arbeidsmetode vil man deretter kunne finne ut hvordan forfatteren har levd med sine omgivelser. Malherbes måte å jobbe på, gjør at han er lett å plassere innenfor sosialhistorien. Til tross for dette hender det at han selv omtaler sine arbeider som ”sosiologiske analyser” (Garrett 1992: 94).

Robert M. Grants forskningsarbeid, dreier seg i hovedsak om de tidlige kristne samfunn, fra det første til midten av det fjerde århundret. Grant (*Early Christianity and Society*, 1977) har skrevet om hverdagslivets kristne praksis. Dette forteller oss at hans arbeid er ut fra en sosialhistorisk metode, og ikke sosiologisk. Det finnes imidlertid noen metodiske problem med Grants arbeid, og det er at hans kildemateriale ofte later til å stamme fra overklassen av de samfunn han har studert. Dette kan være med på å gi et noe skjevt resultat, men hans forskning er likevel veldig verdifull på grunn av hans fokus på det sosiale aspektet ved det kristne livet.

Ronald F. Hock (*The Social Context of Paul's ministry*, 1980) er den tredje sosialhistoriske forskeren Garrett trekker frem. Hocks arbeid er noe annerledes enn de to foregående. Hock benytter seg ikke av metoder fra sosialvitenskap, men jobber i stedet med å plassere Paulus innenfor et spesielt sosialt og kulturelt miljø. Hans utgangspunkt er derfor Paulus som teltmaker, og Hock studerer Paulus' yrkesliv med andre grupper i samfunnet, som filosofer og rabbinere. Det å være teltmaker var ikke like høy anseelse som de blant annet de to andre yrkesgruppene. Hock prøver på denne måten å kaste lys over et spesifikt kildemateriale, og over de kulturelle båndene som binder Paulus til en

bestemt tid og til et bestemt sted. Dermed klarer han å belyse flere aspekter vedrørende Paulus' tjeneste som apostel, og andre forhold ved Paulus' samfunn (Garrett 1992: 94).

Innenfor den sosiologiske tilnærmingen, finner vi navn som Gerd Theissen, Wayne A. Meeks og Francis Watson. De to førstnevnte er forskere som Garrett trekker frem, mens Watson har jeg valgt å ta med her fordi hans forskning er av nyere tid, enn de andre.

Theissen (*Sociology of Early Palestinian Christianity*, 1978) har gjennom sosiologiske studier forsøkt å forstå hvordan Jesusbevegelsen bidro til å bedre forholdene i Palestina i det første århundret. Hans utgangspunkt har vært funksjonalistisk; samfunn generelt har blitt betraktet som enheter, der de grunnleggende målene er å oppnå at medlemmene forenes, og der konflikter overvinnes gjennom forandring.

Wayne A. Meeks (*The First Urban Christians*, 1983) beskriver selv sin bok som et resultat av sosialhistorisk forskning, men i følge Garrett tøyser Meeks grensene for hva som hører hjemme i sosialhistorien. Til tross for at Meeks' arbeid viser typiske sider ved det kristne samfunnet innenfor de paulinske kirkene i det første århundret, så tar Meeks også opp spørsmål som er mer vanlige å knytte til sosiologiske og antropologiske studier. Dette er blant annet spørsmål om sosiale strukturer innenfor de paulinske kirkene, og om hvordan kirkene ble styrt. Meeks' arbeid viser at han tar i bruk flere modeller og metoder i sine analyser. Han forklarer selv dette med at han "antyder fremfor å generalisere, for å kunne skape en mer eksperimentell vitenskap".

Dette har Meeks blitt sterkt kritisert for, fra både sosialvitenskapen og fra sosialhistorisk hold. Kritikken har gått ut på at han gikk for langt ut fra de etablerte modellene. Garrett fremholder likevel at Meeks' forskning har stor sosialhistorisk verdi. Meeks' analyser av det tidlige kristne samfunnet har gitt gode historiske detaljer, og hans forskning har gitt han muligheten til å stille nye spørsmål som de antikke kildene har kunnet gi svar på. (Garrett 1992: 95-96).

I 2007 gav Francis Watson ut boken *Paul, Judaism and the Gentiles. Beyond the new perspective*. Her ønsker Watson å vise at studier av Paulus må skje i lys av den sosiale konteksten. Teologien som ligger i Paulus sine tekster kan heller ikke leses isolert, men må leses ut fra et sosiologisk perspektiv, der de sosiale forholdene Paulus levde og virket i, må tas med i forskningen. Skal vi forstå Paulus, er det viktig å forstå den sosiale konteksten da brevene ble skrevet. Målet med en sosiologisk tilnærming, mener Watson er å betone forbindelsen mellom Paulus' sosialhistoriske kontekst og hans teologiske refleksjoner. Watson legger vekt på at dette bare er én måte å lese/ tolke Paulus på (Watson 2007: 51-53).

Jeg støtter meg til Watsons og Meeks sosiologiske tilnærming, når jeg forsøker å tolke 1. Kor 13, og vise hvorfor dette er brevets høydepunkt, der Paulus gir menigheten forklaringen på hvorfor de skal leve etter hans råd. Paulus hensikt er å skape en sosial orden i et samfunn som er i opprør, som er splittet og derfor drar i ulike retninger. Det er de sosiale aspektene ved denne menigheten, som Paulus tar tak i, og forsøker å transformere disse ulike gruppene til en enhet, til én kirke.

4 Historisk kontekst

4.1 Apostelen Paulus og hans forfatterskap

Paulus reiste til Korint mens byen var under romersk styre. Tidsmessig kan hans første reise dit plasseres til ca år 51 e.Kr. Han dro tilbake dit ved to senere anledninger. Paulus' forfatterskap har vi tilgang til gjennom Det Nye testamentet. Å datere brevene presist har vært vanskelig, men alle er skrevet i en periode på mellom 10-15 år, og rundt år 40-50 e. Kr. Det er ikke alle brevene som vi kjenner fra Det nye testamentet som er skrevet av Paulus selv, noen er skrevet i hans navn, noen er også skrevet etter hans død. Dette har forskningen kunnet slå fast, ut fra ulikheter i blant vokabular, stil og teologi.

Syv av brevene er man sikre på er skrevet av Paulus selv, disse er 1. og 2. Korinterbrev, Romerbrevet, Galaterbrevet, Filipperbrevet, 1. Tessalonikerbrev og Paulus' brev til Filemon. De andre brevene er det uenigheter rundt forfatterskap. 1. og 2. brev til Timoteus og brevet til Titus er man sikre på er skrevet etter Paulus' død. Paulus' brev til efeserne og kolosserne kan ha blitt skrevet av tilhengere/ etterfølgere av Paulus. 2. Tessalonikerbrev er under debatt. Mens enkelte mener at det er et autentisk Paulusbrev, finnes det andre som mener det er skrevet under pseudonym (Horrell 2006: 6-8).

Korinterbrevene er skrevet til menigheten i Korint, som var en menighet etablert av Paulus. Vi har kjennskap til to brev skrevet til korintermenigheten. Et tredje brev nevnes i 1.Kor 5:9, men dette brevet har ikke blitt bevart, men forskere mener å kunne finne fragmenter av dette i Paulus' andre brev til korinterne. 1. Korinterbrev kan tidsmessig plasseres til et sted mellom år 53-55 e. Kr, og det ble skrevet av Paulus mens han var i Efesos (1. Kor 16:8).

Første korinterbrev er en pågående kommunikasjonsprosess mellom Paulus og den menigheten han selv har etablert i Korint. Fra Kloes folk har Paulus fått høre at det er strid innad i menigheten. Menigheten henvender seg til Paulus ved å skrive brev (7:1), og Paulus har også fått kjennskap til problemene fra personer som har vært i Korint. Problemene har oppstått etter at Paulus forlot menigheten der, og de er blitt splittet i ulike retninger rundt spørsmål om hva

som er riktig kristen livsførsel, om hvordan evangeliet skal tolkes og rundt nattverden og Kristi død og oppstandelse. Paulus skriver derfor brevet for å advare dem mot splittelse, og for å gjenlede dem på riktig vei (1:11-12).

4.2 Byen Korint og dens historie

Paulus' brev er adressert til Guds kirke i Korint. Byen Korint har en lang og kompleks historie, som kan deles inn i to deler. Korint var opprinnelig en gresk by. Byens strategiske plassering ga den kontroll over store havner, som var viktige for handelsvarer og transport. Korint ble regnet som den andre viktigste byen i det gamle Hellas, kun slått av Aten. Men ved det første århundret var Korint, på linje med Roma, Alexandria og Antiokia, en av de fire viktigste byene rundt Middelhavet (Fitzmeyer 2008: 21).

I år 146 f.Kr. ble byen ødelagt av romerne, under Lucius Mummius. Byen ble gjenreist som romersk koloni i år 44 f.Kr., av Julius Cæsar. Korint ble da organisert etter romerske regler, og romerne etablerte romersk kultur, og byen ble bygget opp som en romersk by med gater og bygninger etter typisk italiensk arkitektur, med høye murer. De nye bosetterne var frigitte slaver fra Roma. Gjennom ulike antikke tekster vi har tilgang til, så viser disse at innbyggerne i Korint både var grekere og romere. I følge Apostlenes Gjerninger var det også jødisk bosetning i Korint (Apg. 18:4). Store arkeologiske funn har påvist at det har eksistert ulike hedenske kulturer i Korint (Collins 1999: 21-22).

En stor del av innbyggerne i Korint levde av å selge redskaper og kar av bronse, og figurer brent i leire, som de fant i området der de bodde. Det fantes et marked for salg i Roma, og ganske snart vokste det frem også annen industri som ble korinternes levebrød. Korint utviklet seg til å bli et handelssentrum som tiltrakk seg mennesker fra hele området og landene rundt det østlige Middelhavet. Dette førte til stor ekspansjon for Korint, som i tillegg til å være et stort handelssentrum, også var hovedstaden i den romerske provinsen Akaia (J. Murphy-O' Connor 1992: 1136).

4.3 De sosiale forholdene i Korint

Innbyggerne i Korint kom opprinnelig fra svært mange ulike kulturer og bakgrunn. Som en følge av romersk styre, ble byen sammensatt av flere forskjellige grupper, enn hva det hadde vært tidligere. Både handelsmenn og håndverkere etablerte seg der det var best marked, og også bedre tilgang til transportmuligheter for varene de produserte. Det var også frigitte slaver, og andre som søkte lykken i de store byene. At Korint var en viktig handelsby, var årsaken til den velstanden som blomstret opp der.

Meeks' sosiologiske tilnærming til de sosiale forholdene i Korint, viser oss bildet av et samfunn med store klasseforskjeller. Fra Paulus' brev til de ulike menighetene, ser vi også at det er store forskjeller innad i de kristne grupperingene. Navnene gir noen svar på opprinnelsen til enkelte av de navngitte personene vi har tilgang på gjennom brevskrivningen. For eksempel hører vi om Akaiikos og Fortunatus i 1. Kor. 16:16, hvis navn er latinsk, men som likevel oppholder seg i Korint. Latin var det dominerende språket i Korint på Paulus' tid. I følge Meeks kan dette være en indikasjon på at dem har tilhørt familier fra de nye koloniene, og som opplevde stor fremgang i Korint (Meeks 1983: 13, 56).

Fitzmeyer påpeker at det også var gresktalende befolkning i Korint. Blant annet så skrev Paulus i hvertfall to brev på gresk til menigheten i Korint, og mange romere hadde utdanning og snakket derfor også gresk, ved siden av latin. Paulus første brev til menigheten bærer preg av at det befinner seg flere ulike grupper i byen. Det kan tenkes at menigheten har latt seg påvirke av alle impulsene, fra både latinsk kultur så vel som den greske, som eksisterte på den tiden, og at dette var noe av årsaken til problemene Paulus fikk høre om.

Selv om Korint ikke hadde et eget etablert aristokrati, var det mange blant innbyggerne som ble velstående, formuende og uavhengige. Byen tiltrakk seg ikke bare romere, grekere og frigitte slaver, men også innbyggere fra andre steder rundt Middelhavet, som dro til Korint på handelsreiser. Disse kom

sannsynligvis fra blant annet Egypt og Syria. Senere arkeologiske funn har også vist at det kan ha vært jøder fra Judea, som bosatte seg i Korint. Fra ApG 18:4 vet vi følgende: *Hver sabbat hadde han samtaler i synagogen og overbeviste både jøder og grekere.* Dette skjedde da Paulus var i Korint. Og vi hører om at *synagogeforstanderen Krispus kom til tro på Herren sammen med alle i sitt hus, og mange andre i Korint som hørte han, kom til tro og ble døpt* (ApG 18:8). Paulus oppholdt seg i Korint i lange tider, og jobbet blant grekere, romerske kolonister, jøder og andre innflyttere (Fitzmeyer 2008: 30-31).

I Korint møtte Paulus Stefanus og hans familie, som Paulus i 1. Kor. 16:15 kalte *en første frukt i Akaia*. I korinterbrevet hører vi også om Gaius. Ut fra disse navnene er det grunn til å tro at Stefanus kan ha vært greker, mens Krispus og Gaius er latinske, så de kan ha vært gresktalende romere.

Ut fra 1. Korinterbrev ser vi at Paulus nevner flere ulike klasselag: *ikke mange vise etter menneskelige mål, og ikke mange med makt eller av fornem slekt* (1:26). Måten Paulus formulerer seg på, viser også det motsatte, at noen har vært vise, hatt makt og vært av fornem slekt. I 12:13 skriver Paulus: *for med én Ånd ble vi alle døpt til å være én kropp, enten vi er jøder eller grekere, slaver eller frie.* Det at befolkningen i Korint var så sammensatt av ulike folkeslag, medførte at det også fantes ulike religioner og skikker (Fitzmeyer 2008: 32-33).

Dette gir utslag i at det blir problemer for menigheten i Korint å samle seg rundt én trosretning. Dette er med på å skape strid og splittelse blant dem. Det hører vi i 1:10-12: *la det ikke være splittelse blant dere, men stå sammen i syn og tanke. For noen av Kloes folk har fortalt meg, søsken, at det er stridigheter blant dere. Jeg sikter til dette at noen av dere sier: "Jeg holder meg til Paulus", mens andre sier "til Apollos", "til Kefas" eller "til Kristus".*

Dette vitner om at det er ulike partier eller grupper, som er i opposisjon mot Paulus. Paulus' rolle som misjonær utløste neppe noen konflikt/ opposisjon, men heller det at han utropte seg en høyere autoritet enn andre, kan ha virket provoserende på noen. Vi vet at det fantes flere etablerte huskirker i Korint, og at det kan ha oppstått rivalisering mellom noen av disse (Hans Dieter Betz/ Margaret M. Mitchell 1992: 1141).

For Paulus selv er det ingenting i 1. Korinterbrev som tyder på at han er opptatt av de ulike partiene, og han setter heller ikke seg selv inn i en av disse. Paulus oppfordrer til enighet, at menigheten skal stå sammen, ikke hos han eller hos noen av de andre lederne/ gruppene. Han oppfordrer menigheten til å stå sammen i troen på Kristus.

5 Tekstanalyse

Her skal jeg foreta en litterær analyse av 1. korinterbrev, og vise hvordan det er oppbygd. Inndelingen viser hvordan Paulus taler til menigheten i Korint gjennom dette brevet, om alle de forskjellige problemene og utfordringene menigheten der står overfor. Enkelte forskere har kritisert 1. korinterbrev for dets mangel på teologiske doktriner. Brevet er likevel unikt i sin form, og det er en del av en kommunikasjonsprosess som fortsetter i Paulus' andre brev til korintermenigheten. For Paulus er dette første brevet til korinterne, en del av en pågående prosess, der han ønsker å utdanne menighetens medlemmer til den rette kristne tro, og til dens praksis. Gjennom brevskrivning ønsker ikke Paulus bare å overlevere autorative doktriner og regler, men han gjør også leserne til deltakere i en teologisk debatt. Metodene han benytter seg av er av det som kalles "Sokrates tradisjon". Paulus stiller retoriske spørsmål som utfordrer menneskene til å tenke selv. Under påvirkning av Den Hellige Ånd, vil leserne selv finne de riktige svarene (Hans Dieter Betz/ Margaret M. Mitchell 1992: 1145-1146).

Første korinterbrev er et av de lengste hellenistiske brevene. Hensikten med å skrive til denne menigheten, forklarer Paulus selv i 10:1: *"Jeg formaner dere, søsken, ved vår Herre Jesu Kristi navn, at dere må være enige. La det ikke være splittelse blant dere, men stå sammen i syn og tanke"*. Paulus har sannsynligvis god kjennskap til mottakerne av brevet, det gjenspeiler seg i måten han henvender seg til de ulike gruppene på. Det er til ugifte og enker (7: 8), til de gifte (7:10), til de andre (7:12). Måten Paulus snakker til de ulike gruppene på viser også at han har kjennskap til dem. Tonen endres etter hvem

han henvender seg til. Det kan virke som om Paulus har sterke følelser for denne menigheten. Flere steder skriver han om båndene han har knyttet med dem, han skriver om hengivenhet og om et gledelig forhold til dem. Tjue ganger bruker han ordet –adelfoi– søsken, når han henvender seg til menigheten, og ved en anledning skriver Paulus ”*mine kjære søsken*” . Ut fra avslutningen i 16:24: ”*Min kjærlyghet er med dere alle i Kristus Jesus*”, kan det virke som om Paulus’ forhold til denne menigheten er av en spesiell betydning for han. Han avslutter på en mer personlig måte, enn i noe annet brev. (Collins 1999: 8-9).

5.1 Oppbygging av 1. Korinterbrev

Brevet i sin helhet har form og funksjon som er typisk for brevsjangeren i Det Nye Testamentet, og korinterbrevet kan deles inn på følgende måte:

1: Preskript (1: 1-3)

2: Takksigelse (1: 4-9)

3: Brevkorpus (1: 10 - 15: 58)

(i) Strid i menigheten (1:10 – 4:21)

(ii) Menighetens moralske forhold (5:1 – 6:20)

(iii) Om ekteskapet og ugift stand (7: 1-40)

(iv) Om den kristne frihet, Apostlenes rettigheter, avgudsdyrkelse og ofring (8:1 – 11:1)

(v) Kvinner i menigheten, nattverden, nådegaver, kjærlygheten, rettledning (11:2 – 14:40)

(vi) Oppstandelsen (15: 1-58)

(vii) 4: Avslutning: Innsamling til de hellige i Jerusalem, hilsener og sluttord (16: 1-24)

(viii) Min perikope befinner seg mot slutten av brevet, og er hele kapittel 13. (skal skrive mer om nærkontekst her, vise 1.Kor.13 i sammenheng med kapitlene 12 og 14.)

5.2 Oppbygging av perikopen

Kapittel 13 ligner et dikt, slik det er satt opp i den norske bibeloversettelsen. Innholdsmessig kan det også sies å ligne poesi. Det er tretten vers som til sammen utgjør kapittel 13. Versene kan deles inn i tre deler, et A-B-A-mønster: vv 1-3 (A), 4-7 (B) og 8-13 (A). I versene 1-3 stadfester Paulus at karismatiske gaver som profeti, kunnskap og tro, betyr ingenting, dersom man ikke har kjærlighet. I versene 4-7 beskriver Paulus kjærlighetens karakter og styrke. Han beskriver hva kjærligheten er og hva den ikke er. I versene 8-13 viser Paulus forskjellene mellom kjærligheten og de karismatiske gavene. V. 13 kan tolkes som en konklusjon av hele kapitlet. Hva finnes når alt tar slutt?

Hva varer evig? Tro, håp og kjærlighet, men kjærligheten er det aller største. (Collins 2009: 472).

A-B-A-mønsteret kan skjematisk settes opp som følgende:

A (1-3): Hva er jeg uten kjærlighet?

B (3-7): Kjærlighetens karakterer

A (8-13): Kjærlighetens varighet

5.3 Nærkontekst

1.Kor. 13 må leses i sammenheng med kapitlene 12 og 14. Sammen utgjør disse tre kapitlene samme type A-B-A mønster, som vi finner innad i kapittel 13. Skjematisk vil det se ut slik:

A: Kapittel 12. Her forteller Paulus om nådegavene. Dette er gaver noen mennesker har mottatt fra Gud. de kalles også Åndens gaver, for slik Paulus beskriver dem: ”Det er forskjellige nådegaver, men Ånden er den samme” (12:4). Å formidle kunnskap, tungetale, profetisk tale, spesielle trosgaver er

noe av det Paulus omtalte som nådegaver. Paulus oppfordrer menigheten til å ivre etter å få de største nådegavene.

B: Kapittel 13. Her er temaet kjærligheten, ἀγάπην

A: Kapittel 14. Her kommer Paulus tilbake til der han avsluttet kap.12, og han fortsetter med å fortelle menigheten at de skal jage etter kjærligheten, og søke åndsgavene, spesielt profetisk tale.

6 Oversettelse og detaljeksegese

1.Kor. 12:31b

Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

Og jeg vil vise dere en vei som overgår alle andre:

Paulus innleder til kapittel 13 med å fortelle menigheten at det finnes en vei som overgår alle andre veier. Det er en naturlig fortsettelse av kapittel 12, og kommer etter at han har fortalt dem om nådegavene. Han har beskrevet for dem om Åndens gaver, og at disse er gitt av den samme Ånd, Guds Ånd. Han ber dem være ivrige etter å få de største nådegavene. Og så vil han vise dem en *vei* som overgår alt annet. Verset starter med Καὶ – *og* - dette har jeg valgt å ta med i min oversettelse. καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν – *en vei som overgår alle andre veier* – dette uttrykket vitner om det store Paulus skal fortelle dem. Dette er en ekstraordinær vei, som er mye større enn alle andre veier. ὑπερβολὴν – her brukt som et adjektiv for å beskrive den overlegne egenskapen ved veien Paulus skal vise korinterne. Paulus bruker ὑπερβολὴν ved noen anledninger, men det er kun her vi finner det i 1. korinterbrev. Vi finner det tre ganger i 2. Korinterbrev, der det har en lignende betydning.

Collins mener at det Paulus nå skal fortelle, er mer enn ”bare ”å fortelle dem om kjærligheten. Han gir seg selv som et eksempel på denne kjærligheten. At Paulus bruker disse ordene, viser at det han skal fortelle ikke kan sammenlignes med noe annet (Collins 1999: 474). Fitzmeyer har oversatt καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν til *nå skal jeg vise dere en mer overlegen vei*, noe som også viser det store Paulus skal fortelle om (Fitzmeyer 2008: 484).

1.Kor. 13:1

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

*Om jeg taler med menneskers, eller til og med, med englers tunger,
men ikke har kjærlighet,
da blir jeg bare drønnende malm heller enn en klingende cymball.*

De tre første versene kunne hatt som overskrift ”Å ikke ha kjærlighet”. Paulus starter her en digresjon om kjærligheten, med referanse til tale, enten fra menneskers eller englers tunge. Det å tale i tunger var velkjent blant korinterne, og Paulus hevdet å ha denne evnen. De litterære grepene Paulus tar i bruk, er bilder, metaforer, overdrivelse og sammenligning. Dette er for å få frem hva han mener. ”Englers tunger”, ”drønnende malm”, ”klingende bjelle”. Han er også personlig, og starter verset med ”om jeg...”. Hva Paulus legger i ”englers tunger” kan diskuteres. Ordet ἀγγέλων er nevnt flere ganger i brevet (4:9; 6:3; 11:10), men det er kun her at det er i sammenheng med ”tunger” eller ”tale”. Enkelte hevder at Paulus’ uttrykk ”å tale med englers tunger” kan forstås som en overdrivelse. Tungetale var ikke uvanlig, og ved å føye til ”til og med, med englers tunger, overdriver Paulus, for å forsterke uttrykket ”å tale i tunger” (J. G. Sigountos), men Collins forklarer det med at det å tale i tunger var vanlig på Paulus tid, og at han ønsker å understreke eller bekrefte fenomenet med å tale i tunger. Belegg for dette finner han ved å trekke paralleller til Jobs testamente, der uttrykket ”tungetale” også finnes.

ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω – har jeg oversatt til *men ikke har kjærlighet*. Her forklarer Paulus for første gang hva han vil bli, om han ikke har kjærlighet. Han forteller at uten kjærligheten - ἀγάπην – vil han ende opp som ingenting, han vil ikke ha noen verdi. Uten ἀγάπην vil ordene han taler, ikke ha noen betydning.

Kjærligheten - ἀγάπην – Paulus henviser til her, mener jeg er den som kommer fra Gud. Paulus omtaler kjærligheten ved mange anledninger i Korinterbrevet, og fellestrekket, slik jeg tolker det, er at han knytter kjærligheten til handling. Han skriver om ”å komme til dere med kjærlighet”, ”det er kjærligheten som bygger opp”, ”jag etter kjærligheten”, ”la alt dere gjør, skje i kjærlighet”.

”Da blir jeg bare drønnende malm heller enn en klingende cymball” er metaforisk språk som Paulus bruker, for å understreke meningen med det han sier. Å bli til drønnende malm heller enn en klingende cymball, er ikke noe

menneskene ønsker. Cymballer var kjent som fine instrumenter, som skapte harmoni, mens drønnende malm gav støy og ulyder fra seg. (Collins 1999: 475).

Steven L. Cox forklarer at Paulus bruker ordet *tungetale*, fordi dette var et godt kjent fenomen blant menigheten i Korint. Paulus kritiserte aldri deres bruk av tungetale, men han gjorde dem oppmerksomme på at dette ikke skulle misbrukes (Cox 1996: 530).

1.Kor. 13:2

καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι.

Og om jeg har profeti, og kjenner alle mysterier, og har all kunnskap, og om jeg har all tro så jeg kan flytte fjell, men ikke har kjærlighet, da er jeg ingenting.

I vers 2 fortsetter Paulus med en videre utlegging av hva han er uten kjærlighet. Alle gaver betyr ingenting, uten kjærlighet. Heller ikke om han kjenner mysteriene og eier all kunnskap. I 14: 6 beskriver Paulus seg selv som den som bringer åpenbaring, kunnskap, profeti og lære til korinterne. τὴν γνῶσιν – *kunnskapen*, som Paulus skriver om, var det som etter vanlig semittisk tradisjon var kjent som praktisk og erfaringsbasert kunnskap. Andre steder i Korinterbrevet der Paulus refererer til τὴν γνῶσιν, snakker han om kunnskapen på ulike måter. I 1:5 taler han om kunnskap som noe gitt fra Gud, men ved ett tilfelle (8:1) setter Paulus kunnskap og oppbyggende kjærlighet opp mot hverandre, som to motsetninger: *"Kunnskap gjør hovmodig; det er kjærligheten som bygger opp"*. Paulus påpeker overfor korinterne at det ikke er alle som har denne kunnskapen, det kommer frem i måten de lever på, en levemåte som ikke sømmer seg for kristne mennesker (8:7).

Hva Paulus legger i uttrykket ἐὰν ἔχω προφητείαν – *om jeg har profeti*, er det delte meninger om.

Fitzmeyer trekker paralleller mellom dette eksemplet, og det Paulus skriver om i 12: 10, 28-29: Inspirert av Ånden til tale, basert på Skriften. Altså ikke

profetisk gave som å kunne forutsi hva fremtiden bringer. Fitzmeyer mener at det ofte har vært feiltolket, ved å tro at Paulus snakker om spådommer om fremtiden. Når jeg ser på Paulus bruk av προφητεία i korinterbrevet, så er det kun i kapitlene 12, 13 og 14 at προφητεία forekommer. Ved ett tilfelle snakker Paulus om profetisk tale sammen med lære og åpenbaring. Jeg velger derfor å støtte meg til Fitzmeyers tolkning av ἐὰν ἔχω προφητείας – om jeg har profeti, som det å kunne tale ved hjelp av Ånden. Som å bli inspirert av Ånden til å vite hva du skal si.

καὶ ἐὰν ἔχω πάσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι – *og om jeg har all tro så jeg kan flytte fjell, men er uten kjærlighet, da er jeg ingenting.* Om å ha πίστιν - *all tro*, så finner vi mange eksempler på hvordan Paulus snakker om tro i Korinterbrevet. I 2:5 viser Paulus at troen bygger på Guds kraft, mens ved andre anledninger omtaler han troen som en nådegave (12:9), og han ber menigheten om å stå fast i troen (16:13). Paulus forteller menigheten at tro og kjærlighet hører sammen. Først nevner han nådegavene, så troen, men selv troen betyr ingenting, om han ikke har kjærlighet.

Både Fitzmeyer og Collins mener dette er en hentydning til 12:9, der Paulus skriver: ”én får ved den ene Ånd en spesiell trosgave”. Det å ha tro som kan flytte fjell, finner vi også flere eksempler på i evangeliene, for eksempel i Matt 17:20: ”Sannelig, jeg sier dere: Om dere har tro som et sennepsfrø, kan dere si til dette fjellet: *'flytt deg herfra og dit!'* – *og det skal flytte seg, og ingenting skal være umulig for dere.* Cox forklarer at når Paulus skriver om å *ha tro som kan flytte fjell*, så bruker han et kjent jødisk ordspråk. Troen er Guds gave til menneskene, og troen kan øves til å bli sterkere og sterkere, til slutt kan den flytte fjell. Dette gjelder også det motsatte. Den tro som ikke øves og styrkes, den forsvinner og da overtar mistro og ulydighet troens plass. (Cox 1996: 531)

1.Kor. 13:3

κὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα
καυχῆσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

*Og om jeg gir bort alt jeg har, og om jeg gir min kropp til å brennes, men ikke
har kjærlighet, da vinner jeg ingenting.*

Dette verset har vært gjenstand for mye diskusjon, for det har vært uklart
hvordan det skal tolkes. Oversettelsen har også bydd på utfordringer, for det er
to mulige måter å lese dette på. Det som er tydelig her, er at Paulus' argumentasjon er av en sterkere karakter her enn i de to foregående versene.

Om jeg gir bort alt jeg har – kan leses om jeg deler ut alt jeg eier, om jeg
fordeler alt jeg har. Den norske 2011-oversettelsen har oversatt det til *om jeg
gir alt jeg eier til brød for de fattige*. Uansett hvilken oversettelse man velger,
så endrer ikke denne linjen sin betydning. Det å gi bort noe, er en uselvisk
handling, dersom du gir det bort av kjærlighet. Er det derimot for å motta heder
og ære, er det uten kjærlighet. Det er den neste linjen i dette verset som byr på
den største utfordringen. *Og om jeg gir min kropp til å brennes* - καὶ ἐὰν
παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυχῆσωμαι – dette uttrykket byr på et stort
tekstkritisk problem. Ordet *å brennes* (ἵνα καυχῆσωμαι) finnes i flere av
majuskeltekstene, blant annet i C, D, F, G og L, og denne oversettelsen er
akseptert blant flere kritikere som J. K. Elliott, René Kieffer og J.G. Sigountos.
Den andre måten å lese det på, slik det står i vår tekst ἵνα καυχῆσωμαι har blitt
oversatt til *skryt*. Denne varianten finnes i flere eldre og mer foretrukne
manuskripter. Jeg velger å oversette det til *å brennes*. Jeg støtter meg til
Collins tolkning og forklaring av dette ordet: I 13:3 når Paulus sine argumenter
et klimaks, og da er *å brennes* et sterkere uttrykk, der han virkelig får uttrykt
hva han er uten kjærlighet. Det kan også ha en slags sammenheng med 11:23-
24: Herrens måltid, der uttrykk som *å gi over* og *kroppen* brukes (Collins 1999:
476-477).

Cox har også tatt utgangspunkt i det han har oversatt til: *om jeg overgir
kroppen min til flammene*. Han spør videre hva dette egentlig betyr? Her henter
han forklaring fra ulike forskere, som har tolket det fra det å brennmerkes slik
som slavene ble, til det å risikere livet sitt for en annen. Dette har ikke så stor
betydning, i følge Cox. Men Cox sier videre at uansett hvordan vi velger å

tolke utsagnet, så er det resultatet som er det viktige her. Å ofre seg selv for belønning eller honnør, i stedet for kjærlighet, er verdiløst. De åndelige gavene som Paulus snakker om, er verdiløse, uten kjærlighet. Her forklarer han også betydningen av versets siste del – uten kjærlighet er det ingenting som betyr noe. (Cox 1999: 531).

Da vinner jeg ingenting - οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Fitzmeyer påpeker i sin tolkning den progresjonen som ligger i det Paulus sier i vv 1-3:

I vers 1-2: Paulus *er* ingenting, i v 3 *vinner* han ingenting. Dette har et eskatologisk preg, slik vi kan lese det i Markus 8: 36: *Hva gagner det et menneske om det vinner hele verden, men taper sin sjel?* Det du måtte oppnå eller til og med de spirituelle gavene du måtte ha fått, er verdiløse, dersom det ikke brukes med kjærlighet (Fitzmeyer 2008: 494).

1.Kor. 13:4

Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται ἡ ἀγάπη, οὐ ζηλοῖ, [ἡ ἀγάπη] οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται

Kjærligheten er tålmodig, kjærligheten er barmhjertig. Kjærligheten er ikke misunnelig, den skryter ikke, den er ikke hovmodig.

Her følger fire vers som omhandler kjærligheten. Fra å ha fortalt i vv 1-3 hva han er uten kjærlighet, går Paulus nå over til å beskrive kjærlighetens karakterer og kvaliteter for menigheten. Paulus starter med 2 positive beskrivelser av kjærligheten, og om hva den er:

Kjærligheten er tålmodig, kjærligheten er barmhjertig - Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται ἡ ἀγάπη – Paulus starter sin lovprisning av kjærligheten, ved å gi kjærligheten personlighetstrekk. μακροθυμεῖ - å være barmhjertig, finner vi bare ett annet sted i Paulus sine tekster, og det er i 1. Tess 5:14. De karakterene Paulus her gir kjærligheten, er vanligvis karakterer vi forbinder med Gud. Dette vet vi fra Rom 2: 4, der Paulus også bruker begrepene tålmodighet (μακροθυμεῖ) og barmhjertighet (χρηστεύεται): *Eller forakter du hans uendelig*

store godhet, overbærenhet og tålmodighet? Her opptrer de samme begrepene som guddommelige egenskaper. Spesielt μακροθυμει - barmhjertighet, er et ord Paulus bruker ved flere anledninger når han beskriver Gud, og da vedrørende Guds overbærenhet med syndere. Paulus' bruk av μακροθυμει som en kristen dyd, finner vi eksempler på blant annet i 2.Kor 6:6; Gal 5:22; Kol 3:12. Det som er spesielt med Paulus måte å skrive på, er at han starter verset med *kjærligheten* - Ἡ ἀγάπη. Det er substantivet i setningsoppbygningen, og blir derfor personifisert. Alle ord han bruker for å beskrive Ἡ ἀγάπη er verb i perikopen (Collins 1999: 480).

Fitzmeyer støtter også denne tolkningen, og sier videre at når Paulus setter *kjærligheten* først i setningen, så gir han kjærligheten egenskaper som et tenkende vesen, som inspirerer troende på mange ulike områder. I disse versene som omhandler kjærligheten, lister Paulus opp seksten karakteristikk som han tillegger den, og like mange verb. Måten Paulus skriver på, løfter frem kjærlighetens egenskaper. Tålmodig og barmhjertig er de første to, av totalt syv, par av karakteristikk om kjærligheten som Paulus har satt sammen i vv 4-7 (Fitzmeyer 2008: 495).

οὐ ζηλοῖ, [ἡ ἀγάπη] οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται - *Kjærligheten er ikke misunnelig, den skryter ikke, den er ikke hovmodig.* Etter to positive beskrivelser av kjærligheten, kommer det nå en serie av totalt åtte negative uttrykk. Dem er likevel med på å karakterisere kjærligheten som noe unikt, og Paulus bruker kontraster for å understreke dette. Her starter også Paulus på samme måte som i v 3, der han løfter Ἡ ἀγάπη – kjærligheten, frem som subjekt i setningen. I noen tekstvitner kan vi finne at Ἡ ἀγάπη ikke står skrevet, men siden det står i flere av de eldste skriftene, og derfor velger jeg å ha det med her. Jeg støtter meg derfor til både Collins og Fitzmeyers tolkning om at det er riktig at det var med i Paulus' tekst.

At kjærligheten ikke er misunnelig, synes å være et viktig utsagn fra Paulus. Med tanke på situasjonen i menigheten i Korint, som var preget av misunnelse og strid. "*Når det hersker misunnelse og strid blant dere...*" skriver Paulus i 3:3. Å *ikke skryte* - οὐ περπερεύεται finner vi ingen andre steder i Paulus sine brev, men å *være hovmodig*- οὐ φυσιοῦται bruker han flere steder, for

eksempel i 5:2; 4:6, 18, 19, 8:1. I motsetning til kunnskap, så er ikke kjærligheten hovmodig. Flere av korinterne var hovmodige på grunn av deres kunnskaper, det er derfor grunn til å tro at det er derfor Paulus tar det opp her i 1. Kor. 13. Kjærligheten er det motsatte av hovmod, den er oppbyggende (Collins 1999: 480).

1.Kor. 13:5

οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν,
Den opptrer ikke krenkende, den søker ikke seg selv, ikke er den oppfarende, ikke anerkjenner den det onde.

At kjærligheten ikke *opptrer krenkende* - οὐκ ἀσχημονεῖ, finner vi også et eksempel på i 7:36. der snakker Paulus om ekteskapet, om å gifte seg, så man ikke skal opptre usømmelig. Krenkende oppførsel innebærer oppførsel som ikke står i forhold til skikkene de skal følge. Det kan tenkes at det Paulus hadde i tankene da han skrev dette, var usømmelig oppførsel eller livsførsel som ikke passet inn i et kristent samfunn, da spesielt med tanke på seksuell adferd, slik vi kan lese i 7:36: *Om noen mener at han kommer inn i et usømmelig forhold til kjæresten sin fordi han er i sin fulle kraft, og det må så være, da skal han gjøre som han vil: La dem gifte seg, han synder ikke med det.* (Collins 1999: 480-481).

Den søker ikke sitt eget - οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς – i et samfunn der enkelte medlemmer skryter av de gavene de har fått, på bekostning av andre medlemmer, er dette en svært viktig del av forklaringen på hva kjærligheten er. Ved å belyse denne problematikken, kritiserer Paulus de som er for selvopptatte. Ved å uttale at kjærligheten ikke søker sitt eget, betyr at kjærligheten søker det som er til det beste for hele samfunnet.

En form av uttrykket τὰ ἑαυτῆς – *sitt eget* – bruker Paulus allerede i 10:24: *ingen må søke sitt eget beste, men den andres beste.* Her forteller Paulus om samvittighet og frihet (Fitzmeyer 2008: 496).

Cox forklarer/ tolker dette utsagnet med at de fordelene som vi har mottatt fra Gud, har blitt gitt oss til et felles beste for hele kirken. Kjærligheten forsøker å stanse den selvopptattheten som splitter menneskene, og at kjærligheten ønsker å oppnå et forhold mellom menneskene, basert på gjensidig omsorg og kjærlighet (Cox 1996: 532).

οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν - *ikke er den oppfarende, ikke anerkjenner den det onde*. Det å ikke være oppfarende, står i relasjon til v 4, der Paulus sier at kjærligheten er tålmodig. Et annet sted vi finner bruk av παροξύνεται, er i Apg 17:16, der Paulus er i Aten, og er opprørt over at hele byen er full av gudebilder. Fra LXX er det samme verbet brukt om Gud, som ble opprørt over Israel i ørkenen (Deut 9:7-8, 19). Det Paulus muligens mener ved å si dette, er at intet menneske som har kjærlighet, vil gi etter for å rettfærdiggjøre eget sinne (Collins 1999: 481).

Cox' tolkning av dette utsagnet går i retning av at kjærligheten som dyd, som dyrker det tålmodige. Har du kjærlighet, tåler du andre, du lar deg ikke bli opprørt av andre mennesker. Han viser til Sal 4:5, som advarer menneskene mot å synde i sinne, og til Ef 4:26, der Paulus bruker dette som en oppfordring til menigheten der: *Blir dere sinte, så synd ikke, og la ikke solen gå ned over deres vrede*. (Cox 1996: 532).

At kjærligheten ikke anerkjenner det onde - οὐ λογίζεται τὸ κακόν – har Cox en klar tolkning av: Noen mennesker fører en liste over onde erfaringer de har gjort seg, med det formålet å hevne seg. Kjærligheten finner ingen glede i planlegging av hevn for andres synder. En slik hevn, mener Cox, er for å synliggjøre ens egen hellighet. Collins har en lignende tolkning, der han mener at kjærligheten ikke skal gjemme på de dårlige erfaringene. Og hevn, det er noe som i så fall skal komme fra Gud, og fra Gud alene. Belegg for denne tolkningen, mener Collins finnes i Rom 12:19 der Paulus sier: *ta ikke hevn, mine kjære, men overlatt vreden til Gud. For det står skrevet: Hevnen hører meg til, jeg skal gjengjelde, sier Herren*. (Collins 1999: 481).

1.Kor. 13:6

οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ·

Den gleder seg ikke over urett, men den gleder seg over sannheten.

ἀδικία - urett – er et velkjent begrep hos Paulus. I korinterbrevet er det kun her han bruker dette ordet, men i Romerbrevet er ἀδικία et omfattende tema, og uttrykket er brukt mange ganger. Korinterbrevet forteller oss mye om kunnskapen- τὴν γνῶσιν, men lite om ἀληθεία - sannhet. Collins mener at *sannhet* slik det er uttrykt her, må sees i sammenheng med bibelsk betydning av trofasthet. At kjærligheten ikke gleder seg over urett, kan bety at en lovprisning av kjærlighet introduserer en idé om rettferdighet. Dette kan da innebære at Paulus' lovsang om kjærligheten, betyr at kjærligheten innehar den bibelske betydningen av rettferdighet. Kjærligheten innehar da en forpliktelse til rettferdigheten, og at kjærligheten har sin glede i troskapen til Gud (Collins 1999: 481).

Fitzmeyer har i sin tolkning av dette uttrykket, foreslått at *sannheten* her, er personliggjort, på samme måte som *kjærligheten* har vært siden v 4. Han mener også at ἀληθεία – sannhet, ikke er det som er kjent om Gud fra før, slik Paulus skriver i Rom 1:18: *Guds vrede åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urett hos mennesker som holder sannheten nede i urett*. Videre er det heller ikke sannheten om evangeliet som Paulus skriver om i Gal 2:5: *For vi ville at evangeliets sannhet skulle stå fast hos dere*. Sannheten her i v 6 er av mer filosofisk art, konkluderer Fitzmeyer i sin tolkning. Han mener sannheten sannsynligvis er noe som kan regnes som en realitet, og ment som en guide for menneskene. Han viser til 2.kor 13:8 i sin tolkning: *for vi makter ikke noe mot sannheten, bare for sannheten*. Når sannheten seirer, da kan sannheten og kjærligheten forenes (Fitzmeyer 2008: 496). Kjærligheten og sannheten kan betraktes som to sammensatte deler, som begge hører til Gud.

1.Kor. 13:7

πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Den holder ut alt, tror alt, håper alt, tåler alt.

I v 7 fullfører Paulus sin beskrivelse av kjærlighetens egenskaper. Det avsluttes med et slags ordspill, med hele fire πάντα – *alt*. Verbet στέγει – her oversatt til

tåler alt, kan ha ulike betydninger. Noen forskere har tolket det til å bety noe slikt som at Paulus stadfester at kjærligheten beskytter alt, eller at kjærligheten gjemmer alt for å kunne dekke det onde med stillheten. Jeg støtter meg til blant annet Collins tolkning, om at *kjærligheten tåler alt*, som i betydning av at den er klar for å ta takle vanskeligheter og også ondskap, for evangeliets skyld. Vi finner dette ordet nevnt i Paulus sine brev bare fire ganger. I 1. Kor 9:12b: *I stedet tåler vi alt for ikke å legge hindringer i veien for Kristi evangelium*, og to eksempler til i 1. Tess 3:1, 5. Alle stedene handler det om å holde ut, på samme måte som her i v 7.

πάντα πιστεύει – *tror alt*. I dette verset skriver Paulus om tro og håp, som ender i en konklusjon i v 13. Vi kan ane en oppbygging av det Paulus skal komme med der. Her snakker han om forholdet mellom kjærligheten og troen og håpet, som er den kristne tros tradisjonelle kjennetegn. Tro og håp er en del av Paulus' teologi, som kommer til syne i tekstene hans, og han nevner πίστις sammen med ἀγάπη flere ganger: Gal 5:6, 1. Tess 3:6; 5:8, Fil 5. Det vi ser ut fra alle eksemplene, er at troen nevnes først, så kjærligheten. Dette gjør han fordi troen er kjærlighetens grunn, og det er det han ønsker å formidle. Innen den hellenistiske jødedommen prises også både tro og kjærlighet, men det Paulus legger i disse to begrepene, er i følge Collins, svært ulikt den jødiske måten å tenke på. For Paulus er disse tett knyttet til hverandre. Troen er en fullstendig aksept av Gud, og dette er et spesielt viktig aspekt ved hele dette brevet. Menneskene skal bruke troen for å definere seg selv, i lys av Guds frelseskraft, som er åpenbart gjennom Jesus' død på korset. Dette skriver Paulus om i 1:18-25.

At kjærligheten *håper alt* - πάντα ἐλπίζει – har et klart eskatologisk preg hos Paulus. Håpet er rettet mot frelsen som gir menneskene evig liv hos Gud. Cox's definisjon av håpet, er at det ikke har fokuset rettet mot en selv, men alltid mot Gud, gjennom Jesus Kristus. Tro, håp og kjærlighet er et triangel som er selve essensen i den kristne troen. Dersom en av disse neglisjeres, feiler vi. Har vi tro og kjærlighet, men er uten håp, da feiler vi i troen. Håpet er det motsatte av pessimisme, og uten håp blir menneskene det Cox kaller selvsøkende og pessimistisk. Kjærligheten πάντα ὑπομένει – *tåler alt*, er

Paulus' siste utsagn i v 7. Dette ligner det han åpner v 7 med, at kjærligheten utholder alt. Å tåle alt, kan sees i sammenheng med andre steder Paulus bruker det samme uttrykket, for eksempel i Rom 12:12: *vær glade i håpet, tålmodige i motgangen, utholdende i bønner*. Også i 1. Tess 1:3 finner vi noe lignende: *For vår Gud og Fars ansikt husker vi stadig på hvordan dere er virksomme i tro, arbeider i kjærlighet og holder ut i håp til vår Herre Jesus Kristus*.

Alt dette som Paulus skriver om kjærligheten i vv 4-7, kan vise at for Paulus, er kjærligheten Guds egen kraft. (Collins 1999: 480, 482-483).

1.Kor. 13:8

Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει· εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσονται· εἴτε γνώσις, καταργηθήσεται.

Kjærligheten faller ikke bort. Men profetiene tar slutt, tungene vil tie, og visdommen opphører.

Etter å ha lagt ut i vv3-7 om hva kjærligheten er og ikke er, mener jeg at Paulus igjen prøver å personifisere kjærligheten, i måten han omtaler den. At den *ikke faller bort*, tolker jeg som at *den ikke dør*. Igjen kommer det eskatologiske preget frem, og det faktum at Paulus med denne teksten ønsker å vise hva som alltid vil vare. Alt annet tar slutt en gang, men kjærligheten faller aldri bort. πίπτει – *faller ikke bort*, er et uttrykk som Paulus bruker ved flere anledninger i korinterbrevet, og å oversette det til å falle bort, tenker jeg er riktig oversettelse. Jeg merker meg at Fitzmeyer i sin oversettelse og tolkning skriver *kjærligheten feiler aldri*. Dette forklarer han med at det finnes ulike tekstvitner, og at denne måte å oversette det på, stemmer bedre med konklusjonen Paulus gir i v.13 (Fitzmeyer: 497). Collins tolkning stemmer bedre med min tolkning, da han har oversatt οὐδέποτε πίπτει til *tar aldri slutt*. Dette mener han kan sammenlignes med *å ikke dø*. (Collins 1999: 485).

εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσονται· εἴτε γνώσις, καταργηθήσεται. Jeg har oversatt dette til *men profetiene tar slutt, tungene vil tie, og visdommen opphører*. Det mener jeg passer inn i Paulus' egen beskrivelse av at alt skal opphøre, som i at alt verdslig skal ta slutt, men noe vil

aldri falle bort. Igjen den eskatologiske betydningen han ønsker å vise. Fitzmeyer sammenligner dette utsagnet med den kunnskapen Paulus skriver om i 12:10 der Paulus beskriver nådegavene for menigheten (Fitzmeyer: 497).

Nådegavene er kjent som gaver gitt fra Gud: til å tale visdom, formidle kunnskap, tale profetisk eller å tale i tunger. Dette er gaver som en gang vil ta slutt.

1.Kor. 13:9

ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν·

Én del kjenner vi, mens en annen del er profetier.

Her snakker Paulus i 1. person flertall, i det han bytter om til å skrive *vi*. På denne måten gjør han det han skal si, mer personlig. Han involverer menigheten til å forstå at dette *vi*, er *oss alle*. Uttrykket ἐκ μέρους finner vi bare ved én annen anledning i andre deler av brevet, og det er i 12:27 der det også kan oversettes til *en del*, som i *en part*.

Collins tolkning viser at måten Paulus uttrykker seg på, ved å si at vi bare kjenner noe, viser at det er ingen av menneskene som fullt og helt innehar alle nådegavene. Vi blir bar gitt noe, vi er utrustet til bar å forstå en del. Dette understreker nådegavenes begrensede varighet. Altså vil de ta slutt. En annen interessant tolkning Collins har gjort, er at han viser til 8:2, der Paulus skriver om kunnskap - γνώσις og kjærlighet - ἀγάπη fra Gud. Den som har kunnskap blir hovmodig, mens det er kjærligheten som er oppbyggende. Den kjærligheten som kommer fra Gud (Collins 1999: 486). Dette understreker noe av det jeg mener er Paulus' tanke bak disse ordene om kjærligheten. Den er gitt fra Gud, og den er evigvarende.

1.Kor. 13:10

ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

Men når det fullkomne kommer, tar delene slutt.

Paulus fortsetter med en kontrast til v 9 der han snakket om *de delene* som menneskene har tilgang til. Nå snakker han om det fullkomne, det som skal komme. Igjen bruker han uttrykket ἐκ μέρους . Disse to uttrykkene mener jeg bygger opp mot en konklusjon, mot det som er målet med denne teksten. τὸ τέλειον – det som er *fullkomment*, finner vi kun tre ganger i hele korinterbrevet. Betydningen/oversettelsen kan diskuteres, for det er kun her det er gitt betydning av det *fullkomne*. I 2:6 kan det ha en betydning av det modne, mens i 14:20 kan ha en betydning som ligner på fullvoksen. I sin tolkning av τὸ τέλειον, vektlegger Fitzmeyer at uansett oversettelse, så handler det om å uttrykke et mål vi kan oppnå. Han viser til at det har en sammenheng med Paulus' eskatologiske tanke, siden det er satt sammen med *det som skal komme*. (Fitzmeyer 2008: 498) Jeg støtter Fitzmeyer i denne tolkningen, da jeg mener denne passer inn med resten av teksten.

Collins har også en lignende tolkning, der han fremhever kontrasten mellom ἐκ μέρους og τὸ τέλειον. Dette er en tydelig referanse til den eskatologiske betydningen av hele perikopen (Collins 1999: 486).

1.Kor. 13:11

ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

Da jeg var barn, talte jeg som et barn, jeg tenkte som et barn, jeg forsto som et barn. Da jeg ble en mann, tok det barnslige slutt.

Paulus går nå over til å snakke i 1. person entall, slik han gjorde i vv 1-3. Betydningen som Paulus legger i νήπιος er sannsynligvis *barn*, og ikke *umoden*, slik det kan forstås i 3:1. Jeg tolker det slik at det Paulus mener er at han var et barn, talte han, tenkte han og forsto han slik et barn taler, tenker og forstår. Dette passer godt inn i resten av teksten, der han sier at ὅτε γέγονα ἀνὴρ - *ble en mann*, la han bort det barnlige. Collins tolkning viser også at Paulus trekker frem det faktum at han nå er voksen og har lagt bort det

barnslige, viser kontrasten til det å være barn og oppføre seg som et barn. Videre viser Collins hvordan νήπιος ofte ble brukt innen klassisk og hellenistisk gresk som en metafor til å være barnslig, eller dum (umoden). Dette er ikke det Paulus legger i νήπιος, Paulus snakker rett og slett bare om det å være et barn (Collins 1999: 486).

1.Kor. 13:12

βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.

Nå ser vi gjennom et speil, noe uklart. Da skal vi se ansikt mot ansikt. Nå forstår jeg en del, da skal jeg forstå det hele, slik Gud kjenner hele meg.

δι' ἐσόπτρου – har jeg oversatt til *gjennom et speil*. Her bruker Paulus en metafor for å beskrive noe av dette fullkomne som skal komme. Han snakket om det fullkomne i v 10, og nå virker det som om Paulus, for å understreke betydningen av det fullkomne, bruker metaforer for å underbygge det han allerede har sagt. ἐν αἰνίγματι har jeg oversatt til *noe uklart*. Det finnes ulike oversettelser av ἐν αἰνίγματι, for eksempel *en gåte, noe gåtefullt, et uklart bilde*. Jeg tror at uansett hvilken oversettelse vi finner av dette, så er hensikten å finne et uttrykk som beskriver det Paulus formidler når han sier at når vi nå *ser gjennom et speil*, ser vi noe ufullkomment. Vi er ufullkomne til vi møter Gud ansikt til ansikt. Dette mener jeg passer til vv 9-10: *nå kjenner vi noe*. dette gjentar han også her i v 12.

τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· - *da skal vi se ansikt mot ansikt*, er nok et bilde på det som skal komme. Jeg tolker dette til å bety at etter å ha sett noe uklart som gjennom et speil, skal vi møtes ansikt til ansikt. Collins forklarer at Paulus' bruk av kontraster å se *uklart i et speil* og se *ansikt til ansikt*, og *nå ser vi* og *da skal vi se*, er et kjent retorisk grep (Collins 1999: 486).

ἄρτι og τότε – Paulus gjentar *nå* og *da*, og han gjentar ἐκ μέρους slik som i vv 9-10, dette *noe*, eller *det stykkevise*. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ

ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. - Nå forstår jeg en del, da skal jeg forstå det hele, slik Gud kjenner hele meg. Collins' tolkning her viser at Paulus, ved å gjenta kontrasten mellom ἄρτι og τότε, forklarer hva han mener med metaforen om speilet. ἐπιγνώσομαι – Paulus kommer her tilbake til det han tidligere i perikopen har snakket om kunnskap. Kunnskapen som finnes her og nå, og som er gitt til noen få, er ikke fullverdig kunnskap. Vi forstår stykkevis, altså vi er gitt en begrenset kunnskap. Denne står i sterk kontrast til den fulle kunnskapen som en gang vil komme (Collins 1999: 487). Jeg er enig i denne tolkningen, og mener at Paulus' formidler hva som vil komme da, når vi står ansikt til ansikt med Gud.

1.Kor. 13:13

Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Men nå står de, disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst av alt er kjærligheten.

Her forteller Paulus om målet for veien, og om det som er evigvarende. Jeg mener han prøver å fortelle korinterne om det som er virkelig verdt å strebe etter. Alt annet tar slutt, men tro håp og kjærlighet, har alltid vært, er, og vil alltid bestå. I v.13 gir Paulus en konklusjon på det han har fortalt dem om kjærligheten. Paulus har gitt en sterk karakteristikk av kjærligheten, og her gir han forklaringen. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· - *men nå står de disse tre: tro, håp og kjærlighet.* Tidligere i perikopen har Paulus fortalt om kjærligheten, troen og håpet, nå forsøker han å vise hvordan de tre hører sammen, som en treenighet Vi ser også at den kontrasten ἄρτι- τότε (*nå – da*) i v12, her er blitt et Νυνὶ δὲ – *Men nå*. Paulus har snakket om når og da, med et klart eskatologisk preg, men nå har han endret dette fokuset til at det også gjelder her og nå. Prøver han ikke å fortelle korinterne at tro, håp og kjærlighet er det eneste evigvarende, og at dem derfor må leve slik at de følger den riktige veien, den eneste veien som fører frem til frelsen?

Collins peker på at denne treenigheten henger sammen med v. 7, der Paulus fortalte om forholdet mellom kjærlighet og tro, og mellom kjærlighet og håp. Troen innebærer en anerkjennelse av Kristus som guddommelig, og av Guds frelse gjennom Kristus' oppstandelse. Håpet peker frem mot fullendelsen i Guds rike. Kjærligheten er dynamikken i menneskenes forhold til Gud, til Kristus, og til hverandre. Troen, håpet og kjærligheten er selve definisjonen på den kristne eksistens. *Men størst av alt er kjærligheten* - μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. kjærligheten er det største, og det som får mest oppmerksomhet i denne teksten av Paulus. μείζων – *størst*, et adjektiv Paulus også bruker i 12:31, der han oppfordrer korinterne til å være ivrige etter å tilegne seg de *største* nådegavene. Her bruker han samme adjektivet for å beskrive kjærligheten som den største gaven. Kjærligheten er en gave fra Gud, men den er ulik alt annet. Den er større og sterkere enn noen annen av nådegavene (Collins 1999: 487-488).

Fitzmeyer gir en tolkning som er verdt å se nærmere på. Han ser på tro, håp og kjærlighet som en slags erstatning til tungetale, profeti og kunnskap. Som et evigvarende motstykke. Denne tolkningen finner jeg svært interessant. Det Paulus snakker om er jo nettopp det at tungetale, profeti og kunnskap vil forsvinne, mens tro, håp og kjærlighet er varer evig. At Paulus starter med å si Nuni. de. kan bety at han snakker ikke bare om det som skal komme, men at det også er viktig her og nå, for korinternes jordiske liv (Fitzmeyer 2008: 502-503).

7 Paulus' teologi

Noen innledende bemerkninger

Paulus' hovedanliggende med 1. Korinterbrev er å skape fred, enighet og fellesskap i en menighet der strid og splittelse har oppstått. Paulus ønsker å rettlede dem, med å skape fellesskap med hverandre, og mellom menigheten og Kristus. Menigheten som han selv har etablert i Korint, står ikke samlet, de

trekker i ulike retninger, der noen holder seg til Kristus, noen til Paulus, noen til Kefas, mens andre holder seg til Apollos. Paulus ønsker å vise menigheten at det er kun én de skal følge, Kristus. Kristus er den som viser dem veien til frelsen, gjennom troen, gjennom håpet og gjennom kjærligheten.

Den sosiale lagdelingen i korintermenigheten er meget differensiert, og Paulus ønsker å samle dem, han formaner dem til å stå samlet, i kjærlighet til sin neste og til Kristus. I dag har vi et ord som beskriver dette: menighetsbygging. Det er Paulus sin teologi kommer tydelig frem hele brevet gjennom, og slik jeg tolker det, så har det sitt høydepunkt i 1. Kor. 13, der Paulus forklarer hva menigheten har i vente, dersom de lever sammen i det fellesskapet han har skapt for dem i Korint.

Innledningsvis i oppgaven refererte jeg til Victor Paul Furnish's forskning på 1. Korinterbrev. Han viser til den teologien som ligger i dette brevet, og har samtidig hevdet at det er i dette brevet man finner nerven i Paulus' teologi, i større grad enn det man finner i de langt mer teologiske brevene som Romerbrevet og Galaterbrevet. Han hevder videre at det er i 1. Korinterbrev vi kommer til hjertet av Paulus' teologiske arv, i et brev der Paulus formidler et evangelium gitt oss mennesker, fra Gud. Et evangelium der Gud tilbyr oss frelsen, gjennom Kristus. For ordens skyld, så er det på sin plass å understreke at Paulus omtalte aldri seg selv som teolog, og hans lære omtalte han ikke som teologi. Begrepet *teologi* har oppstått senere. Når jeg omtaler Paulus' teologi, er det for å omfatte det store området rundt Paulus' tenkning, rundt temaer om Gud, skapelsen, Kristus, kirken, synd, frelse og eskatologi. Hos Paulus var teologien av mer praktisk art, det handlet om etikk, og om hvordan man skulle leve i fellesskap som kristne.

Det er Paulus' egen refleksjon rundt evangeliet, som er utgangspunkt for denne oppgaven, og denne refleksjonen er formet av hans virke som apostel og hans tanker rundt evangeliet. Paulus' refleksjon rundt evangeliet må sees i sammenheng med de sosiale forholdene i Korint. Å studere det Paulus skriver til menigheten der, kan ikke sammenlignes med hva han skriver i brevene til andre menigheter. Andre menigheter har andre utfordringer og ulik kontekst,

enn det vi finner i Korint. De problemene menigheten i Korint opplevde, var også spesifikke for Korint.

Situasjonen i Korint

Korintermenighetens syn på Kristus, var at han var herlighetens Herre (2:8). At Kristus ble korsfestet for menneskenes frelse, hadde liten eller ingen betydning. Det fremkommer av brevet at menigheten betraktet seg selv som troende, og at de var mottakere av spesielle privileger som en følge av dette. Hvordan de skulle forholde seg til denne troen, og de gavene de hadde fått, var det uenigheter om. I 4:7-8 skriver Paulus: ”Hvem har satt deg høyere enn andre? Hva annet har du enn det du har fått? Og har du fått noe, hvorfor skryter du som om det ikke var en gave? Men dere er allerede så mette! Dere er alt blitt så rike! Dere er blitt konger, men uten oss! Ja, var dere bare blitt konger, så kunne også vi hersket sammen med dere!”. Enkelte, kanskje de fleste, i menigheten trodde at siden de tilhørte Kristus, så var de fritatte til å tenke på rett og galt, og de trengte ikke lenger bekymre seg over hvordan de handlet og hvordan de oppførte seg. De bekymret seg ikke over at deres livsførsel lenger kunne dømme dem. Dette viste at korinternes måte å tolke evangeliet på, hadde tatt en helt annen retning enn det Paulus hadde forutsett (Furnish 1999: 11-12).

Utgangspunkt for Paulus' teologi

Paulus var jøde, før han konverterte og ble kristen. Han er formet av hans jødiske bakgrunn og tradisjon, og den jødiske skriften er referansepunktet for hans tro og tenkning. I 1. Korintrebrev kommer dette særlig til syne i hans refleksjoner rundt Gud og Skapelsen. Paulus viser ofte til Skriften i spørsmål som omhandler loven, og han siterer profetene ved flere anledninger. Men til tross for Skriftens betydning, så er det likevel evangeliet, Kristus, og Paulus' egne kristne erfaringer som er utgangspunktet for hans argumenter og forklaringer til menigheten i Korint.

7.1 Kjærligheten

I 1. Kor. 13 er det kjærligheten - *ἀγάπη* - som står i fokus. Kjærligheten - *ἀγάπη*, sammen med tro - *πίστις* og håp - *ἐλπίς*, som hos Paulus utgjør en evigvarende enhet. Kjærligheten er det mest essensielle, og den er grunnlaget for alle andre gaver vi mennesker har fått fra Gud. Som Collins forklarer det: Kjærligheten er det fundamentale, en gave, og det paradigmet alle andre gaver skal måles etter. (Collins 1999: 27). ”Om jeg ikke har kjærlighet, da er jeg ingenting” skriver Paulus. I 1. Kor. 8:1 hører vi at Paulus fortelle menigheten at kunnskap gjør hovmodig, at det er kjærligheten som bygger opp. Disse to nådegavene, kunnskap og kjærlighet, er begge nevnt sammen i 1. Kor. 13:2, der de også står i sterk kontrast til hverandre.

Furnish hevder at Paulus legger det teologiske grunnlaget for 1. Kor.14 i 12:32-13:13. Sammenhengen ligger i at kap.12 avsluttes med at Paulus ber menigheten være ivrige etter å få de største nådegavene, og at kap.14 begynner med at han ber dem om å jage etter kjærligheten og søke åndsgavene. I det Paulus i 12:31b forteller at han skal vise dem en vei som overgår alle andre, endrer han fokus fra å snakke om de største gavene, til å fortelle om noe som vil gagne hele fellesskapet. Han forteller om kjærligheten, den gaven som er oppbyggende for fellesskapet. Her mener jeg Paulus trekker en tråd fra det han sa i 13:8, og skal nå gi forklaringen på det han tidligere har sagt om kjærligheten. Han forklarer hva slags kjærlighet han snakker om, og hvorfor denne er den viktigste nådegaven. Budskapet om kjærlighet som Paulus bringer til menigheten, mener jeg går igjen som en rød tråd gjennom hele Korinterbrevet, dog i ulike former. Paulus forteller om at menneskets forhold til Gud skal være basert på at mennesket kjenner og tror på én Gud, ham som har skapt oss, og Jesus Kristus som døde for våre synder. Dette er – *ἀγάπη* kjærligheten, som kommer fra Gud. Paulus hevder at når menneskene synder mot sine søsken, så synder de mot Kristus selv (8:12). (Furnish 1999: 96-98).

Furnish forklaring rundt begrepet *ἀγάπη* støttes også av Collins, som også hevder at den måten Paulus omtaler *ἀγάπη* på, kan tolkes som en metafor for Gud. Paulus måte å omtale kjærligheten på, plasserer han innenfor en typisk hellenistisk- jødisk tradisjon. Men Paulus’ forståelse av *ἀγάπη* skiller seg fra denne tradisjonen. Forskjellen, slik Collins forklarer det, ligger i at

kjærligheten hos Paulus er en eskatologisk kraft, den er en gave Gud har utstyrt menneskene med. Innenfor den hellenistisk-jødiske tradisjonen blir derimot *ἀγάπη* betegnet som en dyd. På grunn av denne forskjellen kan vi derfor betrakte Paulus' forklaring på hva *ἀγάπη*, som teologisk. Og han beskriver kjærligheten ved hjelp av en rekke kontraster, den er/ den er ikke, stykkevis/fullt, barnlig/voksen, indirekte/direkte. Den kjærligheten Paulus beskriver, kan ikke sammenlignes med noe annet (Collins 1999: 483-484).

Dette mener jeg er grunnlaget for kjærligheten Paulus skriver om i 1. Kor. 13. Kjærlighetsbegrepet han bruker, *ἀγάπη* er det samme. Jeg mener også at det er den samme kjærligheten Paulus ønsker å fremheve gjennom hele brevet, der han flere ganger snakker om en virkelig erfaring av Guds kjærlighet gjennom Kristus og døden på korset. Det peker også fremover mot den eskatologiske fullendelsen i Guds rike.

7.2 Det eskatologiske perspektiv

I eksegese påpekte jeg at Paulus flere ganger talte ut fra et eskatologisk perspektiv, når han snakket om tro, håp og kjærlighet. Det kommer særlig frem i vv 8, 10 og 12, der han tydeliggjør hvordan det er *nå*, og hvordan det vil bli *da*. Jeg ønsker å fremheve v 10 blant disse versene, der Paulus skriver *ὅταν δε ἔλθῃ τὸ τέλειον* - "men når det fullkomne kommer". Furnish understreker at det eskatologiske som er underliggende i kapittel 13, tar Paulus opp igjen i kapittel 15, der Kristus' oppstandelse er tema, og der Paulus skriver om endetiden. "Vi skal ikke alle sovne inn, vi skal alle forvandles", skriver Paulus (Furnish 1999: 105).

Frem til nå har vi sett en teologi av en mer praktisk art, men i kapittel 15 forkynner Paulus om Kristi oppstandelse: Kristus var førstegrøden av dem som er sovnet inn (15:20). Deretter, ved hans gjenkomst, følger de som hører Kristus til (15:23). Dette er ord som gir menneskene et håp om at også dem skal gjenreises i Guds rike. Dette er grunnen for at vi skal ha tro, håp og kjærlighet, slik Paulus skriver i kapittel 13. Paulus forkynnelse omfatter det som en gang skal komme, men også det som skjer her og nå. Tro, håp og

kjærlighet skal være en veiledning på hvordan den enkelte skal leve og handle, til det beste for menigheten og fellesskapet.

8 Oppsummering

Det fremkommer tydelig ut fra brevet Paulus skriver til menigheten i Korint, at menigheten er splittet i ulike retninger. Det finnes lite enighet og fellesskap blant dem. Dette kan trolig forklares med de store forskjellene mellom medlemmene innad i menigheten, og deres ulike bakgrunn, kulturelt og sosialt. Paulus ønsker å endre dette, og derfor skriver han 1. Korinterbrev. Han skriver til dem for å oppklare uenigheter, og for å undervise menigheten i kristen trospraksis. Gjennom hele brevet forteller Paulus hva menigheten skal *gjøre*, hvordan de skal *opptre*, og mot slutten forklarer han *hvorfor*. Slikt sett kan man derfor si at den teologien i 1. Korinterbrev er av en praktisk art. Det viktigste, slik jeg tolker det, er at uansett hva man gjør, eller hva man har, så betyr det ingenting, om man ikke har kjærlighet. Det står for meg, som det viktigste budskapet Paulus formidler i dette brevet til menigheten i Korint.

8.1 Hva betyr budskapet i 1. Korinterbrev for oss i dag?

Har Paulus sine refleksjoner noen betydning for vår kirke i dag? Mye av det som Paulus skriver om i dette brevet, må knyttes spesifikt opp mot den situasjonen menigheten i Korint befant seg i, da brevet ble skrevet. Disse problemstillingene står ikke vi overfor. Men om vi ser på det underliggende budskapet, essensen i det Paulus skriver, så er svaret ja. Vi kan trekke ut teologien som ligger i dette brevet, og knytte det til vår kirke, i vår tid. Noen av Paulus' teologiske refleksjoner er fortsatt gyldige:

- Alle som bekjenner troen på Gud, og Jesus Kristus som Guds sønn, er kalt til fellesskap med Gud og den korsfestede Kristus, som Gud ga til soning for menneskenes synder.
- Gjennom dåpen blir menneskene innlemmet i kirken, ved Den hellige Ånd.

- I fellesskap med menighet, og som enkeltindivider, mottar menneskene Guds kjærlighet, som er synliggjort gjennom Jesu' korsfestelse. Dette satte gud som bevis for hans kjærlighet til menneskene, og menneskenes oppgave er å vise den samme kjærligheten til sine brødre og søstre.
- Det er Guds kjærlighet som nærer menneskenes tro, og som gir håp om evig liv i Kristus.

Avslutning

Utgangspunkt for denne oppgaven var 1. Korinterbrev, med et spesielt fokus på 1. Kor. 13. Ønsket mitt var å belyse Paulus' teologi i dette brevet, samt komme dypere inn i kapittel 13, der Paulus snakker om kjærligheten. Hans ønske er å skape enighet, samhold og fellesskap i en splittet menighet. Han forsøker å lede menigheten i riktig retning, mot Kristus. Før jeg tok fatt på denne oppgaven, var det den poetiske teksten i kapittel 13 som sto i fokus. Etter å ha jobbet meg gjennom oppgaven, ser jeg hele Korinterbrevet i et nytt lys. Dette brevet som tilsynelatende er full av formaninger, skilte seg ikke spesielt ut, rent teologisk. Der tok jeg feil. Teologien som ligger her, forteller mye om den nåden Gud tilbyr menneskene. Den forteller om den frelsen Gud gir, om vi vil ta imot. Og ikke minst, så forteller den om kjærligheten Gud viser oss. En kjærlighet som menigheten i Korint den gang, og som vi i dag, er gitt fra Gud. Tro, håp og kjærlighet – det grunnleggende og mest essensielle for den kristne eksistens.

Litteraturliste

Bauer, Walter, Danker, Frederick William: *A Greek-English Lexicon of the New Testament, Third edition*. The University of Chicago Press, Chicago & London, 2000.

Betz, Hans Dieter/ Mitchell Margaret M.: "First Epistle to the Corinthians". I David Noel Freedman (red.), *The Anchor Yale Bible dictionary, Volume 1*, Yale University Press, New Haven & London, 1992 (s. 1141, 1145-1146).

BibleWorks 6.0: *Software for Biblical Exegesis & Research*, Virginia Beach, 2003

Bibelen, oversettelse fra 2011. Det Norske Bibelselskaps Forlag

Collins, Raymond F.: *First Corinthians*, Sacra Pagina Series Volume 7, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1999.

Cox, Stephen L.: "1. Corinthians 13 – An Antidote to Violence" i *Love I Review and Expositor* 93, 1996 (s. 529-536).

Dunn, James D.G.: *The New Perspective on Paul*. William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/ Cambridge, U.K., 2005.

Fitzmeyer, Joseph A.: *FIRST CORINTHIANS, Volume 32*, The Anchor Yale Bible, Yale University Press, New Haven and London, 2008.

Furnish, Victor Paul: *The theology of the First letter to the Corinthians*, Cambridge University Press, U.K, 1999.

- Garrett, Susan R.: "Sociology of early Christianity". I David Noel Freedman (red.), *The Anchor Yale Bible dictionary, Volume 6*, Yale University Press, New Haven & London, 1992 (s. 89-90, 94-96).
- Horrell, David G: *An Introduction to the Study of Paul. Second Edition*. T&T Clark, London. 2006.
- Meeks, Wayne A.: *The first urban Christians. The social world of the apostle Paul*, Yale University Press, New Haven and London, 1983.
- Murphy-O'Connor, J.: "Corinth". I David Noel Freedman (red.), *The Anchor Yale Bible dictionary, Volume 1*, Yale University Press, New Haven & London, 1992 (s. 1136)
- Nestle-Aland: *Novum Testamentum Graece*, Deutsche Bibelgesellschaft. 1998.
- Schmoller, Alfred: *Handkonkordanz zum Griechischen Neuen Testament*, 8. utgave. Deutsche Bibelgesellschaft.
- Ulrichsen, Jarl Henning: *Gresk-Norsk Ordbok til Det Nye Testamentet. Bind 1 og 2*. Tapir Akademisk Forlag. Trondheim 2009.
- Watson, Francis: *Paul, Judaism and the Gentiles. Beyond the new Perspective*. Revised and expanded edition. William B. Eerdmann Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/ Cambridge, U.K 2007.

